

Historia badań językoznawczych. I. Język a rzeczywistość.

Podstawowe tezy o istocie i pochodzeniu j.: 1. mówienie to rodzaj *działania*, konstytutywnie dotyczący *wiedzy*. Te dwa najogólniejsze zjawiska (tworzące Rzeczywistość) występują niezależnie od j.; j. można scharakteryzować w ich terminach. Jest jednak prawdą, że pojawienie się j. stanowi jedyny w swoim rodzaju skok w obrębie zjawisk dotyczących wiedzy: pozwala on na odrębną (abstrakcyjną) wiedzę *o cechach/ atrybutach*, czego brak np. zwierzętom. W tej mierze można zrozumieć liczne w dziejach refleksji nad językiem wypowiedzi w duchu *idiogenicznej* teorii j. (allogeniczne ujęcie j.). 2. *Zdolność* językowa jest darem Boga (niemówiącego), poszczególne j. (*langues*) są wytworami ludzkimi / wytworami istot mówiących (supranaturalizm / kreacjonizm; strukturalno-ikoniczny konwencjonalizm).

Pozorność rozpowszechnionego projektu rozwiązania problemu „symbolizmu” językowego przez symplistyczne *odwołanie do konwencji*. Brak związku kauzalnego postaci dźwiękowej lub graficznej wyrazów z ich funkcjonowaniem jest *oczywisty*; ergo: mamy tu faktyczne powtórzenie w zmienionym kształcie pierwotnego *datum* wciąż domagającego się wyjaśnienia. Rzut oka na koncepcję konwencji jako źródła języka i naiwną koncepcję „odbicia natury” w wyrażeniach, poczynając od Grecji: *thesei / syntheke / nomo / homologia* vs. *fysei*; tż. ujęcia kompromisowe. Heraklit, Demokryt, Platon, Arystoteles, stoicy, Epikur; Indie: Patañjali, Bhartrhari. Reinterpretacja tezy *fysei: epistemiczny* ikonizm strukturalny (Leibniz; Wittgenstein: j. jako „metoda projekcji”); trafność tego rozwiązania. Naturalizm biologizystyczny-ewolucyjny; jego niewiarygodność (m.in. krytyka Chomskiego). Humboldt; de Saussure: j. jako zjawisko *sui generis*, „j. *sam w sobie*”.

Główne nurty refleksji glottogenetycznej.

I) Koncepcje **ewolucjonistyczno-biologizystyczne**: fonocentryczne XVII-XVIII w. (Locke, de Brosse, Gèbelin); sensualistyczno-motoryczne (koncepcja migów i analizy w dziełach Condillaca (w. XVIII)); naturalizm Schleichera (w. XIX). Współczesne ujęcia darwinistyczne lub postdarwinistyczne (Pinker, Aitchison, Bickerton / Campbell i in.).

Koncepcje **katastroficzno-biologizystyczne** / antyewolucjonistyczne (Chomsky).

(II) Koncepcje **socjologizystyczne** (w. XVIII: np. Mandeville, Monbodo, Smith; antynomiczna koncepcja Rousseau).

(III) Koncepcje **antynaturalistyczne**.

Koncepcje **naiwno-teistyczne** (tradycja indyjska: wedycka i późniejsza [Bhartrhari]; judaizm-islam-chrześcijaństwo: gotowe lub częściowo gotowe języki nadane przez Boga; po części ze wskazaniem konkretnych istniejących języków, np. hebrajskiego, arabskiego).

Koncepcje **humanocentryczne** (Herder (w. XVIII)).

Koncepcje **kreacjonistyczno-humanocentryczne** (z różnymi rodzajami dopuszczanego udziału człowieka w tworzeniu języka: myśliciele chrześcijańscy, arabscy, Ojcowie Kościoła, w szczególności Grzegorz z Nysy, Augustyn (w. IV); w. XVIII: Süßmilch; Hamann; Saint Martin (mystycyzm); Beauzée; w. XIX: W. von Humboldt).

(IV) Poglądy **agnostycystyczne** (Grzegorz z Nazjanzu (w. IV); Olivet, Vater (w. XVIII-XIX); stanowisko Société Linguistique de Paris (w. XIX); de Saussure).